

УДК 17:165.742:001.895:623.746-519
DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v049.2024.11>

Г. Л. Коростильов

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5736-0507>

доктор філософії (PhD), викладач

Харківського національного університету

Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

О. А. Круць

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0453-3635>

аспірант кафедри філософії

Національного технічного університету

«Харківський політехнічного інституту»

Л. О. Петрова

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9341-1030>

кандидат філософських наук, доцент

Харківського національного університету

Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

ГУМАНІТАРИЗМ В ЕПОХУ СУЧАСНОЇ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ (СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ)

Постановка проблеми. Аналіз досліджень феномену того, що сучасна техніка і технології стали надзвичайно складними і впливовими напрямками людської життєдіяльності і це пов'язуються, в свою чергу, зі способом людського самоствердження у світі, що вступає у складні й неоднозначні зв'язки у соціумі. Автори підкреслюють, що у результаті таких зв'язків посилюється вплив науково-технічних революцій, а особливо військово-технічних революцій, на соціально-гуманітарні технології, які формують вимогу адаптування етичних і моральних норм до нової гуманітарної парадигми суспільства ХХІ-го століття.

Ця стаття є частиною дискусії про появу нового філософського терміну «дієвого гуманізму», який виник під впливом розвитку сучасних технологій і техніки, встановленню його визначальних ознак, що виявляються в нульовій толерантності до будь-яких антигуманних дій, в потребі захищати фундаментальні гуманістичні принципи і цінності.

Звертаючи увагу на характер впливу науково-технічних революцій (НТР) на техніко-технологічні трансформації соціуму – потрібно зазначити, що саме зараз вона набуває прискореного, стрибкоподібного характеру, під впливом здобутків сучасної науки, освіти, розвитку техніки і інформаційних технологій.

Автори статті наголошують про необхідність проведення філософського дискурсу та гуманітарної експертизи на розумінні глибинних соціальних, моральних і етичних наслідків втілення досягнень науково-технічних і військово-технічних революцій, а також потребу визначення етич-

них принципів і моральних правил сьогодення, які необхідно впроваджувати і втілювати на теперішній час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Робота над статтею дозволила констатувати, що розвідки фактів впливу на гуманітарну складову суспільства науково-технічних революцій (НТР), військово-технічних революцій (ВТР) ХХ–ХХІ-х століть мають дискусійний характер і потребують ґрунтовного філософського аналізу. Акцентуючи увагу на високо-технологічний характер сучасного суспільства, автори звертають увагу на роботи Й. Масуда, О. Тоффлера, М. Кастельса, Д. Белла, Ж. Бодрійяра тощо, які доводять, що стрибкоподібний розвиток сучасної техніки, за рахунок минулих науково-технічних військово-технічних революцій, що відбулися вже у ХХ–ХХІ-му сторіччі і як наслідок впливу сучасних технологій на всі, без виключення сфери буття – закономірна і логічна поява трансформаційних процесів і в гуманітарній складовій соціуму, моральної й етичної поведінки кожного його члену.

Розгортаючи філософські розвідки про роль гуманізму і моралі у сучасному високотехнологічному суспільстві автори роблять наголос на тому, що найбільш яскраво питання загострення етичних аргументів можна дослідити в умовах сучасної гібридної війни, у пошуку справедливого миру і тому звертаються до сучасних науковців і представників філософії, які переймаються цими питаннями М. Кратон, М. Уолцер, М. Колдор, П. У. Сінгер, М. Кревельд, Д.Е. Сенгер, Г. Шамаю, Ш. Фідлер, М. Л. Кук, К. Шмітт,

А. Печчеї, В. Франкл, М. Гайдеггера, Г. Куромія та українських дослідників таких як М. Требін, О. Дольська, Є. Мулярчук, В. Кремень, В. Литвинов, М. Шумка і І. Шандарук тощо.

Метою статті є дослідження розкриття ролі техніки, новітніх технологій сьогодення і їх вплив на революційні зміни гуманітарної складової розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу. Сучасний науково-технічний прогрес суттєво впливає на всі сфери людського життя та етичний стан суспільства, призводячи до протиріч у сфері моральних цінностей традиційного й інформаційного суспільства, внаслідок чого виникають нові моральні проблеми і загострюються старі. Гостро стоять питання опосередкованого спілкування, комп'ютерної злочинності, інформаційної безпеки, контролю над особистим життям кожної людини, відповідності поведінки індивіда в реальному й віртуальному просторах, створення віртуальних (псевдо) особистостей тощо. На думку О. Дольської, в цей період «...відбувається формування нового погляду на світ: старий світ валиться, а новий, представлений філософією та науковими відкриттями, захоплює своєю відданістю науці та новому суспільно-економічному характеру розвитку...» і кардинально змінює всі сфери життя людини, зокрема духовну та етичну [2, с. 23].

Зараз ми можемо спостерігати зацікавленість в дослідницьких колах до трансформації фундаментальних морально-етичних цінностей, обумовлених змінами умовами життя та новими технологіями розвитку суспільства, які вбачаються в зростанні значення науки і освіти, у вільному виборі людиною свого власного погляду на життя, у підвищенні ролі духовної культури та формуванні нових типів міжособистісних і соціальних відносин, а також добровільного прийняття норм – стандартів у врегулюванні суспільного життя. Оцінку впливу технологій і їх моральну та етичну складову суспільства можна передати словами «...техніка – лише засіб, сама собою вона не є ні доброю, ні поганою. Усе залежить від того, що за допомогою її робить людина, чому вона служить, в які умови людина її поставить» [15, с. 14].

До речі, Л. Мамфорд як представник філософії техніки, даючи характеристику сучасним техніці і технологіям бачить не тільки «технічну» складову, але і робить саме наголос на тому, що техніка і технології стають сьогодні основою загальної організації людини, історично підтримують і збільшують можливості людського прояву, дисциплінуючи людину, стимулюючи її розум, просуваючи останню шляхом прискореної еволюції – не просто природної, але й духовної [12].

Нарешті, розвиток техніки і сучасних технологій веде до дедалі більшого її проникнення у духовні сфери людського життя. Тут виникають

застереження морального і гуманістичного характеру: чи не призведе цей розвиток до тотального контролю за людьми з боку техніки і технологій, у тому числі технічних пристроїв зі ШІ (штучним інтелектом).

В свою чергу М. Гайдеггер, який намагався описати сутність сучасної техніки в площині маніпуляції з буттям і «...починаючи з аналізу антропологічних засад техніки у філософії М. Гайдеггера, започаткованих у праці «Буття і Час», спочатку він спирається на інструментальне сприйняття феномену техніки, який допомагає продовжувати чи поглиблювати суб'єктивні сили людини. А вже у праці «Питаючи про Техніку» він надає розуміння техніки в новому контексті і обґрунтовує її онтологічний вимір за рахунок виведення «Потемного» у «Неприховане». Для нього техніка стає механізмом розуміння буття», тобто пошуку розуміння людиною свого місця і ролі в сучасному світі [4, с. 53–57].

З огляду на попередні розвідки можна сформулювати те, ще і морально-етичний вимір сучасної техніки і технологій, де справедливими будуть слова Ф. Раппа: «Амбівалентність техніки не можна усунути. Техніка служить для полегшення і вивільнення, але також створює нові обмеження, обтяження та прилучення, її вважають гарантом людського розвитку та соціального поступу, проте вона може викликати також нелюдські і руйнівні наслідки» [15]. Тобто Рапп підкреслює етичну і моральну складову сучасного «технізованого» суспільства, де яскраво помітно залежність людини від здобутків сучасних технологій і техніки, що змінює і духовно-етичну суть людини, прилучає її до себе за рахунок своїх спроможностей, і цей песимістичний напрямок оцінки техніки набув назву технофобії – «жаху перед технікою».

На противагу класичному онтологізму та гносеологізму М. Гайдеггер, як представник екзистенціалізму, вважає за необхідне поставити людину в центр філософських досліджень, адже саме людина є буттям, причому буттям особливим. Питання про буття (взагалі) та про людське буття аналізує М. Гайдеггер у своїй книзі «Буття і час». Філософ характеризує буття як якусь безпосередню нерозчленовану цілісність суб'єкта та об'єкта. Буття тлумачиться ним як безпосередньо дане, як людське буття (Dasein) [9].

Натомість, етика, за Гайдеггером, яка спирається на позитивний зміст цінностей людської моралі, здатна мислити актуальну нескінченність і вносити цей вимір у розуміння буття людини. Екзистенційна етика «само-буття» людини осмислюється на основі аналітики людського існування М. Гайдеггера. Мораль спирається на цей онтологічний фундамент, за умови відкриття трансцендентних вимірів саморозуміння людини [9].

Також М. Гайдеггер у статті «Лист про гуманізм» продовжує свої роздуми щодо людяності: «...На що ж ще спрямована «турбота», як не на повернення людині її суті? Який тут ще інший зміст, окрім повернення людині (homo) людяності (humanitas)» – запитує Гайдеггер і наголошує, що подібна думка звертається все-таки до людяності. Роздум і турбота про те, як би людина стала людяною, а не «не-людською», «негуманною», тобто неприбутною для своєї сутності [10].

Необхідно підкреслити, що саме екзистенціалісти надавали європейському гуманізму не так споглядальну, як дієву соціально-корисну характеристику. У роботі «Екзистенціалізм – це гуманізм» Сартр відкидає звинувачення критиків у тому, що екзистенціалізм це «споглядальна філософія», яка проголошує песимізм і бездіяльність. Звинувачення в бездіяльності, на думку Сартра, є безпідставними, оскільки в екзистенціалізмі людина є такою, якою вона сама себе створює своєю діяльністю. Людина існує лише настільки, наскільки себе здійснює, вона постає як сукупність своїх вчинків, що «...немає природи людини...» [16, с. 32], тобто немає абстрактної сутності людини... Людина сама створює свою сутність, і ця сутність формується у процесі її індивідуального існування. Людина, за Сартром, повинна постійно «винаходити себе», «вибудовувати себе», вона повинна бути спрямована у майбутнє.

Тобто, людина в екзистенціалізмі сама вільно вибирає свою сутність, вона стає тим, ким вона себе створює. Відповідно, в процесі становлення, людина набуває людяність. Одним з важливих питань екзистенціалізму є: «Чи може людина залишитись людиною в кризових ситуаціях?». Відповідь на це питання криється у ставленні людини до свободи, тобто зробити її свідомою, вільною від моральних і етичних ілюзій, від різних догм та фальшивих ідеологій. Тільки діяльність і свобода здатні вивести людей з ізоляції, зробити їх багатими духовно, моральними і етичними – повною мірою проявити свою людяність [16].

Традиційне тлумачення антропоцентричного світогляду, соціально-культурної орієнтації на вищу цінність людини, особистості в останні роки суттєво збагатилося завдяки критичному осмисленню цієї понятійної категорії в контексті філософії людиноцентризму. На думку В. Кременя, людиноцентризм покликаний подолати «внутрішню порожнечу, фактичну руйнацію свідомості та світогляду», забезпечити «творення людини – конкретної, живої, енергійно напруженої, діяльність якої обумовлена єдністю розуму і душі» [6, с. 17].

У визначенні праксеологічного виміру сучасних практик етики і моралі, можливості практичного втілення гуманістичних ідей у різних сферах

життєдіяльності сучасного суспільства і особливо у військовій, ми можемо дуже наочно прослідкуватися саме на прикладі розвитку сучасних військових технологій і когерентний зв'язок з ними «цивільних» технологій, на трансформацію не тільки ведення сучасних гібридних війн, але і на трансформації етики і моралі постіндустріального суспільства. На питання – «Чи може людина залишитись людиною в кризових ситуаціях?». Жан-Поль Сартр відповідає, що кінцева мета екзистенціалізму полягає в тому, щоб підготувати людину через страждання і відчай до справжнього життя, а це в основному стосується людського стану як повної форми вибору в кризових умовах, якими і є умови ведення війни [16].

На нашу думку, найбільш яскраву або оголену картину впливу новітніх технологій і техніки, ми можемо побачити, як раз на прикладі впливу розвитку сучасних військових технологій на розвиток і когерентний зв'язок із ними «цивільних» технологій, на трансформацію не тільки ведення сучасних гібридних війн, але і на трансформацію етики і моралі гуманізму постмодернового суспільства, що вимагає від нас зробити гуманітарну експертизу основних чинників етики і моралі епохи Відродження та адаптувати їх з урахуванням впливу сучасних технологій, «осучаснити» етику і мораль постмодернового суспільства [3, с. 67].

По-справжньому масово військові технології почали проникати в цивільне життя після Першої світової війни. «У другій половині ХХ та на початку ХХІ-го століть військова справа збагатилася людство безліччю інновацій – від мікрохвильової печі до GPS-навігації та інтернету, що стало результатом чергової 7-ої військово-технічної революції» [11, с. 859]. В цей же час, такі науковці як М. Кратон, М. Колдор, П. У. Сінгер, М. Кревельд, Г. Шамаю, Ш. Фідлер, М. Л. Кук, А. Печчеї, К. Роджерс, В. Франкл, М. Гайдеггер досліджували вплив військових технологій на соціально-гуманітарні фактори і надавали моральну оцінку їх застосування та порушили питання про використання зброї на основі новітніх інформаційних технологій, за рахунок яких війна стає більш ефективною.

Тому, звертаючи увагу на те, що військові технології створюються – з одного боку, на основі комплексного технічного узагальнення здобутків сучасної науки, техніки і технологій, а з іншого, – висувують питання соціально-гуманітарного характеру, де наголошується обґрунтування меж використання технологій і техніки.

Так Грегуар Шамаю у своїй роботі «Теорія дрону» розглядає питання етики і моралі на прикладі використання дронів та задає направлення етичної філософії нового типу – «некроетики», критичні розробки якої є терміново необхідними. Здійснити це моральне перетворення в головах

людства мають філософи, які працюють у досить вузькій сфері військової етики: «Прихильники застосування дронів проголошують дрон найетичнішим видом зброї з усієї колись винайденної людством. Дрон, кажуть вони, – це гуманна зброя за визначенням» [8, с. 20], «...з новітніми темпами технологічного процесу, більш немає необхідності вимагати від людей особисто наражатися на фізичну небезпеку ... немає жодного небезпечного завдання, виконуваного сьогодні людиною, яке в принципі не могло б бути виконане роботизованими машинами (дронами), керованими на відстані» [8, с. 27]. Але тут же Г. Шамаю пише про іншу морально-етичну проблему – оператор дрона «ворога знищує на відстані, спостерігаючи за його смертю на екрані, перебуваючи в ютному кокони «safe zone» з кондиціонерами. Відбувається радикалізація асиметричної війни, яка стає односторонньою. На ній, як і раніше, вмирають, але тільки з одного боку» [8, с. 29]. Ці дискурсивні практики вкрай важливі для забезпечення морального і етичного сприйняття цієї зброї.

В свою чергу П. Сінгер у праці «Запрограмований на війну» підіймає проблему використання роботів і питання роботизації в сучасній війні і робить спробу вирішити питання про моральну складову війни, яку замість людини ведуть машини. За словами П. Сінгера, роботи здатні зробити новітню моральну революцію у війні: «Коли вмирає робот, вам не треба писати листа його матері» [19, с. 39]. Але в той же час Сінгер наголошує на антропологічному чиннику сприйняття роботизації, що «як би не вдосконалювалася зброя, як би не зростав її вплив, але вона ніколи не замінить людину, бо людина є головною зброєю війни та без людини жодна зброя не може набути будь-якого значення» [18, с. 47]. Тобто, насамперед, людина несе морально-етичну відповідальність за свої поведінку і вчинки на війні.

У рамках нашого дослідження треба звернути увагу на працю українського філософа Назіпа Хамітова «Війна в Україні і новий гуманізм: Давид проти Голіафа» в якій він також звертається на важливість антропологічної і екзистенціальної морально-етичної характеристики як «людяність»: «Дійсно, у сучасному світі людина потрапляє у вир інформаційних потоків і це може призвести до того, що вона може стати «гугл-мислячою» істотою, котра може втрачати зв'язок із життєвим сенсом. У цих умовах найбільш важливим є те, щоб вона зберегла власну людяність, що ґрунтується на засадничих цінностях виживання та розвитку людства. Одним із основних лейтмотивів його праці є застереження проти того, щоб людина у екзистенціальній боротьбі із не тоталітаризмом, де ставкою є життя та смерть, сама не зайняла спільну сторону зі злом, перейнявши риси останнього, а залишилася людиною» [13, с. 8].

Традиційне тлумачення «людяності» як антропометричного світогляду, соціально-культурної орієнтації на вищу цінність особистості в останні роки суттєво збагатилося завдяки критичному осмисленню цієї понятійної категорії в контексті філософії людиноцентризму. Людяність виявляється у гуманному ставленні та повазі до людей, вболіванні за їхнє здоров'я і добробут, щирому прагненні допомогти у скрутних ситуаціях. «Людяність – практичне втілення гуманізму і його екзистенціальна першооснова; найповніше розкривається у системі колективних відносин, в умовах спільної діяльності та безпосереднього спілкування» [7, с. 10].

Дуже вдало сьогодні звертає нашу увагу до питання людяності, під час війни України проти повномасштабної агресії РФ, Людмила Долгоновська у своїй роботі «Залізний генерал. Уроки людяності», надаючи характеристики людяності главному Валерію Залужному: «З перших днів війни на посаді Залужний прагнув змінити радянські підходи, які нівелювали особистість. Він бачив військо найперше людиноцентричним... Головна вимога (до командирів) – повернутися обличчям до людей, щоб навчитися бачити в підлеглих особистостей... Людське життя, його цінність, вміння досягати результатів місії з мінімальними втратами... Ми інакше ставимося до воїнів, до живих і полеглих... Але не треба плутати людяність генерала зі слабкістю» [1, с. 123–124].

Один із засновників Римського клубу і автор книги «Людські якості» А. Печчеї, як прихильник нової течії філософії дієвого гуманізму, надає такі характеристики: «Новий гуманізм повинен мати революційний характер. Він повинен бути таким творчим і переконливим, щоб радикально оновити, якщо не повністю замінити принципи і норми, що нині є непорушними, сприяти зародженню нових, відповідних вимогам нашого часу цінностей і мотивацій – духовних, філософських, етичних, моральних, естетичних та художніх» [14, с. 128].

Підбиваючи підсумки наших філософських розвідок можна сформулювати основні техніко-технологічні чинники необхідності розуміння проведення гуманітарної експертизи, із загощенням уваги на етичних і моральних принципах існування «надтехнізованого» та «надмілітаризованого» суспільства сьогодення, а саме:

– розвиток новітніх технологій, таких як штучний інтелект, біотехнології, кібернетика тощо, створює нові етичні дилеми і питання, на які потрібні гуманітарні відповіді, як забезпечити етичне використання і регулювання таких технологій, щоб вони сприяли благополуччю суспільства і не ставили під загрозу основні права і цінності людини;

– вплив технологій на соціальні відносини, культурну ідентичність, спосіб спілкування та життя суспільства загалом;

– дослідження впливу інформаційних технологій на права людини, зокрема в контексті масового нагляду, цифрової дискримінації та інших аспектів, де гуманітарна експертиза повинна допомагати захистити основні права і свободи людини;

– необхідність визначення меж використання технологій у військовій сфері для запобігання стражданню і цивільним жертвам, що також є частиною гуманітарної експертизи.

Отже, основним питанням є справжній сенс життя замість пасивного спостереження та примирення зі злом є – дієвий гуманізм, який повинен демонструвати неприйнятність до будь-яких антигуманних дій з боку окупантів, готовність давати симетричну відсіч ворогу, захищати фундаментальні гуманістичні принципи і цінності. Тому наразі будуть доречними слова із п'єси «Брудні руки» Жана-Поля Сартра «Добро має бути з кулаками» як керівництво до дії у боротьбі за гуманістичні цінності [17].

Тобто зараз у сучасному інформаційно-технологічному світі відбувається бурхлива революція в нормах суспільної моралі, яка так само бурхливо спричиняє зміни в морально-етичних відносинах соціума. Звідцілья також виникає необхідність проведення гуманітарної експертизи сучасної етики і моралі, яка з усією очевидністю гостро постала ще у другій половині ХХ-го століття, коли людство відчуло гостру потребу в осмисленні трагічних наслідків двох Світових війн, Холодної війни і особливо зараз, у зв'язку з військовою агресією РФ проти України, з 2014 року і по теперішній час – у пошуках морально-етичного підґрунтя для розбудови спільного й успішного майбутнього України.

Висновки. В статті доведено, що є необхідність дослідження новітніх форм етики моралі, що ідейні ресурси гуманізму невичерпні і можуть гідно послужити людству, тому проведення філософського дискурсу щодо гуманітарної експертизи сьогодення, у контексті впливу нової техніки і технологій на етичну і моральну складову буття сучасного людства, яка обумовлена онтологічним, антропологічним та екзистенційними аспектами – є своєчасною.

Автори статті наголошують на проведенні філософського дискурсу і необхідності гуманітарної експертизи на розумінні глибинних соціальних, моральних і етичних наслідків втілення досягнень науково-технічних і військово-технічних революцій, а також необхідністю визначити і сформулювати етичні принципи і моральні правила сьогодення, які необхідно впроваджувати і втілювати на теперішній час.

Також є потреба в долученні нових форматів інноваційного характеру, які забезпечуватимуть

запобігання гуманітарним кризам та надаватимуть належну підтримку при їхньому негативному впливі на людину. Для посилення самоорганізації та синергетичної взаємодії, спрямованої на удосконалення безпекової гуманітарної парадигми варто використовувати науково-філософський потенціал, який розширює сутнісні сили людини та новітні технологічно-цифрові інновації, які дають змогу адекватно реагувати на масштабність та інтенсивність гуманітарної загрози.

Література

1. Долгоновська Л. Залізний генерал. Уроки людяності. Харків: «Віват», 2024, 208 с.
2. Дольська О.О., Сунь В. Про інтелектуальні зрушення в історії людства (мислення для інформаційного простору). *Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства.* 2023. № 2. С. 30–38.
3. Зубов В.О., Кривега Л. Д. Соціальна турбулентність як підґрунтя змін у світоглядних настановах сучасної людини. *Актуальні проблеми філософії та соціології.* 2015. Вип. 8. С. 66–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprfc_2015_8_20 (дата звернення: 24.07.2024).
4. Коростильов Г. Л. Трансформація розуміння техніки в дослідженнях Мартіна Гайдеггера. *Актуальні проблеми філософії та соціології. Міністерство освіти і науки України. Одеса: Одеська юридична академія.* 2022. Вип. 32. С. 53–57.
5. Коростильов Г. Л. Філософський аналіз військово-технічної революції ХХІ століття. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Теорія культури і філософія науки.* 2021. № 64. С. 53–59.
6. Кремень В. Філософія людиноцентризму як теоретична складова національної ідеї. *Дзеркало тижня.* 2005. № 31 (12–19 серпня). URL: https://zn.ua/ukr/science/filosofiya_lyudinotsentrizmu_yak_teoretichna_skladova_natsionalnoyi_ideyi.html (дата звернення: 23.11.2024).
7. Хамітов Н. В. Людяність Енциклопедія Сучасної України. *Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017.* URL: <https://esu.com.ua/article-59921> (дата звернення 27.08.2024).
8. Шамаю Г. Теория дрона. Киев: СВАРОГ, 2023. 316 с.
9. Heidegger M. Being and Time. *Martino Fine Books.* // Edward Schouten Robinson, John MacQuarrie. 2019. P. 590.
10. Heidegger M. Ober den Humanismus. Frankfurt a M.: Klosterman. 1975. 50 s.
11. Korostylov H., Dolska O., Dezhong Wang D., Protsenko A., Makieshyna Y. *The military-technical revolution of the XXI st century (Philosophical and analytical review). Cuestiones Politicas.* 2021. Vol. 39. № 71. pp. 858–870.
12. Mumford L. *Technics and civilization.* New York: Harcourt, Brace and Company, 1934. 477.
13. Hamitov N. The in Ukraine and the new humanism: David versus Goliath. *Kibeya. Publihing House, Sofia,*

Bulgaria, 2023. p. 124. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=10762> (дата звернення 26.08.2024).

14. Rassei A. *The Human Quality*. Pergamon Press Ltd., Headington Hill Hall, Oxford, England. 1977. 214 p.

15. Rapp F. *Analytical Philosophy of Technology*, Boston: Boston Studies in the Philosophy and History of Science (BSPS, volume 63), 1981. 202 s.

16. Sartre, Jean-Paul *Existentialism and Humanism*. Methuen and Company Limited. 1948. P. 70.

17. Sartre, Jean-Paul. *Lesmains sales*. Paris: Taylor Francis, 1985. 212 s.

18. Singer P. *Wired for War. The Robotics Revolution and 21st Century Conflict*. London: Penguin Books, 2009. 499 s.

Анотація

Коростильов Г. Л., Круць О. А., Петрова Л. О. Гуманітаризм в епоху сучасної техніко-технологічної парадигми (соціально-філософський аналіз). – Стаття.

Статтю призначено аналізу досліджень феномену того, що сучасна техніка і технології стали надзвичайно складними і впливовими напрямками людської життєдіяльності, які пов'язуються зі способом людського самоствердження у світі, що вступають у складні й неоднозначні зв'язки у соціумі.

Автори підкреслюють, що у результаті таких зв'язків посилюється вплив науково-технічних революцій, а особливо військово-технічних революцій, на соціально-гуманітарні технології, які формують вимогу адаптування етичних і моральних норм до нової гуманітарної парадигми суспільства XXI-го століття.

Зміст етичних і моральних норм еволюціонував разом із людською цивілізацією. Основною тенденцією є об'єктивний розвиток етики і моралі людини на основі об'єктивних чинників, пов'язаних із соціальними змінами, виникненням нових ціннісних орієнтирів, досягненнями науково-технічного прогресу та іншим факторами, але на першому місці повинна зберігатися основна риса взаємодії між людьми – людяність.

Звертаючи увагу на характер впливу науково-технічних революцій на техніко-технологічні трансформації сучасного озброєння потрібно зазначити, що саме зараз вони набувають прискореного, стрибкоподібного характеру, під впливом здобутків сучасної науки, освіти, розвитку техніки і інформаційних технологій. Технолізація і інформатизація як тенденція зближення і тотального взаємообміну є способом конструювання єдиного планетарного простору, а відтак впливає на появу нових цінностей і корелює нормативні системи (зокрема етику і мораль), зміщує акценти у світосприйнятті, сприйнятті себе та іншого тощо.

Людство стоїть на роздоріжжі, шукаючи правильного вибору цивілізаційного розвитку. Однак, кінцевим результатом має стати спроможність жити в цьому світі, не втративши почуття доброти, толерантності, милосердя та людяності. У формуванні моралі та моральних пріоритетів світу неминучі переваги отримують етичні стандарти, моральні цінності, які прийняті в економічно та інформаційно розвинених країнах.

Робота над статтею дозволила констатувати, що розвідки фактів впливу на етико-моральну складову суспільства науково-технічних революцій і військово-технічних революцій XX–XXI-х століть мають дискусійний характер і потребують ґрунтовного філософського аналізу, тобто другою мовою – виникає необхідність проведення гуманітарної експертизи сьогодення.

Ця стаття є дискусією про проведення гуманітарної експертизи етики і моралі, появу нових філософських термінів «дієвого гуманізму» тощо, які виникли під впливом розвитку сучасних технологій і техніки, встановленню його визначальних ознак, що виявляються в нульовій толерантності до будь-яких анти-етичних або анти-моральних дій, в потребі захистити фундаментальні гуманістичні принципи і цінності у XXI-му столітті.

Ключові слова: етика, мораль, людяність, гуманітарна експертиза, дієвий гуманізм, техніка, новітні інноваційні технології, БПЛА.

Summary

Korostylov G. L., Kruts O. A., Petrova L. O. Humanitarianism in the age of modern technical and technological paradigm (socio-philosophical analysis). – Article.

The article is aimed at analysing the phenomenon that modern engineering and technology have become extremely complex and influential areas of human life, which are associated with the way of human self-affirmation in the world, and which enter into complex and ambiguous relations in society.

The authors emphasise that as a result of such connections, the impact of scientific and technological revolutions, especially military and technical revolutions, on social and humanitarian technologies is increasing, which form the requirement to adapt ethical and moral norms to the new humanitarian paradigm of the twenty-first century society.

The content of ethical and moral norms has evolved along with human civilisation. The main trend is the objective development of human ethics and morality based on objective factors related to social change, the emergence of new value orientations, achievements in scientific and technological progress and other factors, but the main feature of human interaction – humanity – should remain in the first place.

Paying attention to the nature of the impact of scientific and technological revolutions on the technical and technological transformations of modern weapons, it should be noted that they are now becoming accelerated, abrupt, under the influence of the achievements of modern science, education, technology and information technology. Technologisation and informatisation as a trend of convergence and total interchange is a way of constructing a single planetary space, and thus influences the emergence of new values and correlates normative systems (including ethics and morality), shifts the emphasis in world perception, perception of oneself and others, etc.

Humanity is at a crossroads, looking for the right choice of civilisational development. However, the end result should be the ability to live in this world without

losing the sense of kindness, tolerance, mercy and humanity. In shaping the world's morality and moral priorities, ethical standards and moral values adopted in economically and informationally developed countries will inevitably have an advantage.

The work on the article allowed us to state that research on the impact of scientific and technological revolutions and military-technical revolutions of the twentieth and twenty-first centuries on the ethical and moral component of society is debatable and requires a thorough philosophical analysis, i.e., in other words, there is a need for a humanitarian examination of the present.

This article is a discussion of the humanitarian examination of ethics and morality, the emergence of new philosophical terms such as «effective humanism» and others that have emerged under the influence of the development of modern technology and engineering, and the establishment of its defining features, which are manifested in zero tolerance for any anti-ethical or anti-moral actions, and the need to protect fundamental humanistic principles and values in the twenty-first century.

Key words: ethics, morality, humanity, humanitarian expertise, effective humanism, technology, the latest innovative technologies, drones.